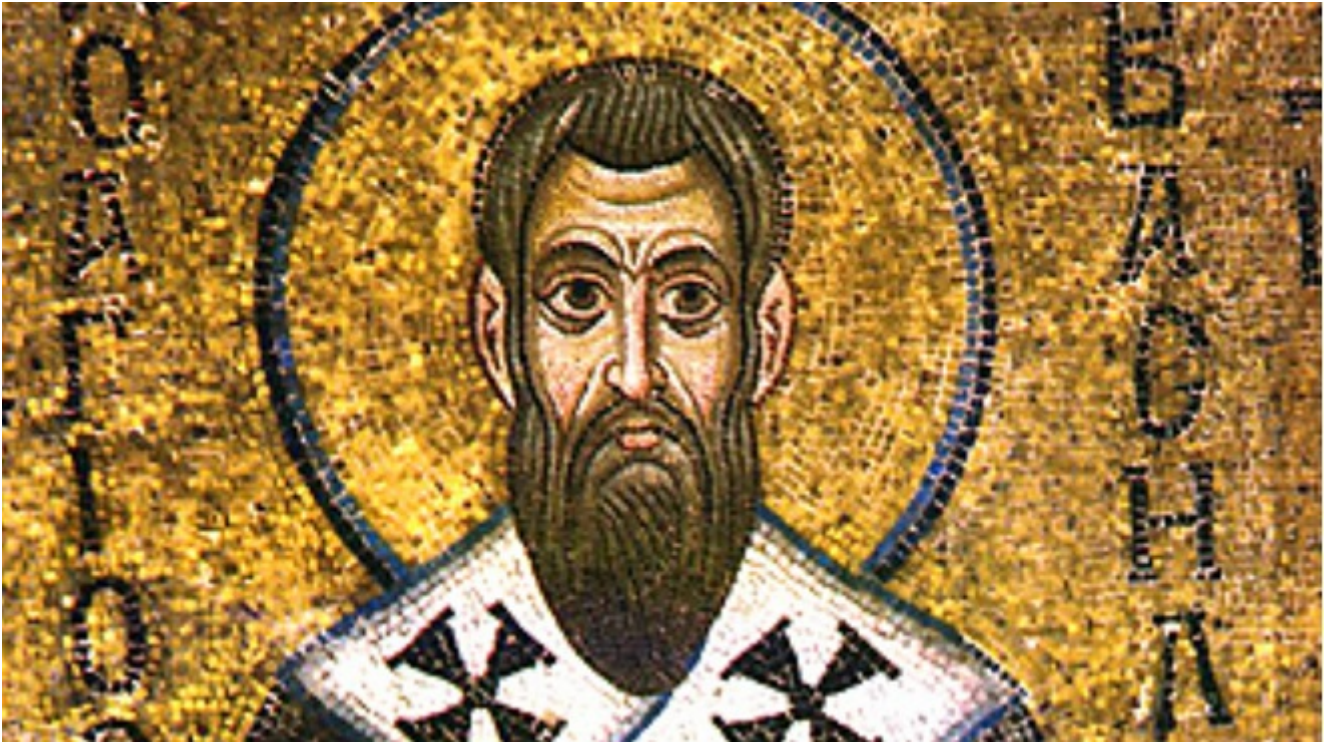

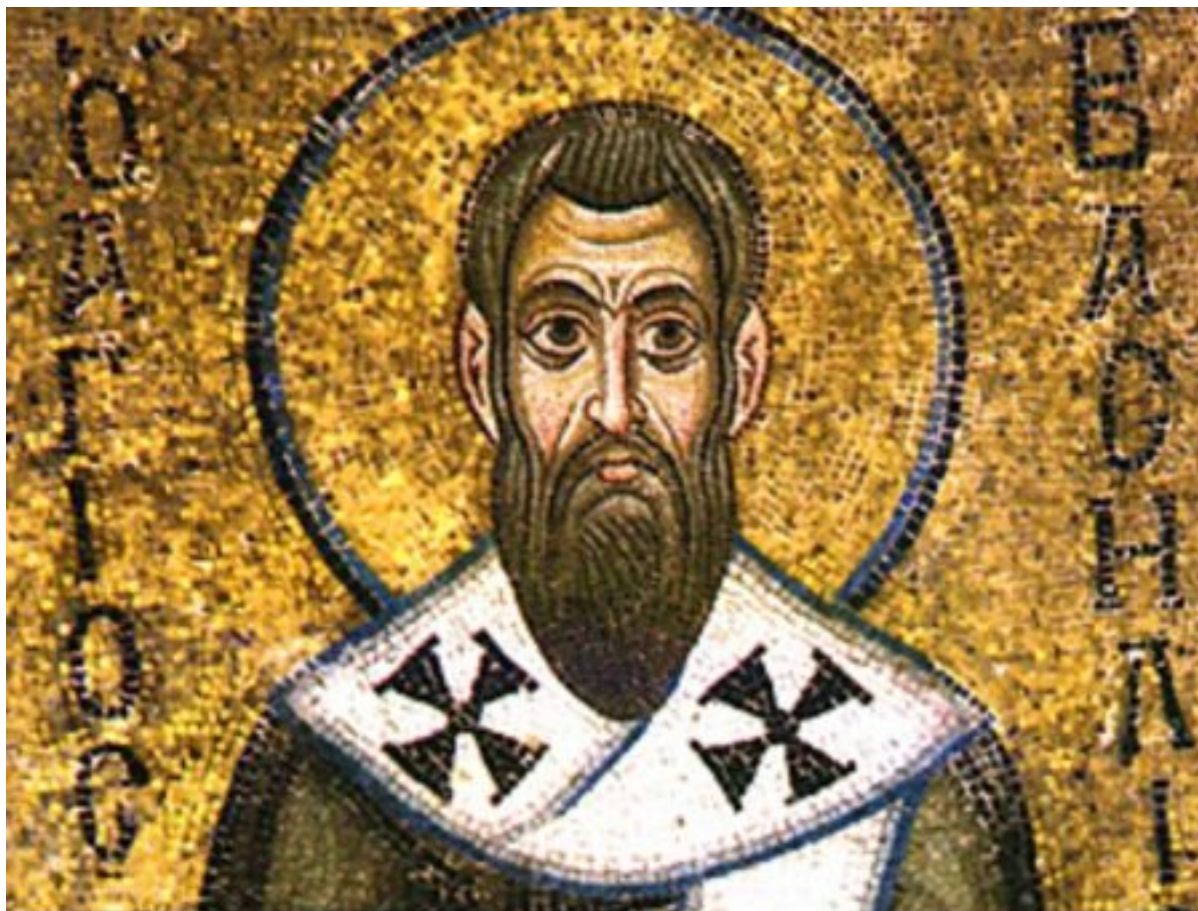
1 Ιανουαρίου 2023

Όταν λέει ότι έγιναν «εν αρχή», δεν εννοεί ότι ο χρόνος είναι πρώτος έναντι όλων των δημιουργημάτων!

/ Σοφίας Πατερικής Απαύγασμα

Άγιος Βασίλειος ο Μέγας

Άγιος Μέγας Βασίλειος.

(Επιμέλεια Στέλιος Κούκος)

Μεγάλου Βασιλείου, «Εξαήμερος»

[...] «**Εν αρχή εποίησεν ο θεός**». Όσα ήρχισαν από ένα χρονικόν σημείον κατ' ανάγκην τελειώνουν εις ένα χρονικόν σημείον. Αν έχουν χρονικήν αρχήν, μη αμφιβάλης διά το τέλος των. Ενώ αι γεωμετρίαι και αι μέθοδοι της αριθμητικής και αι στερεομετρία και η πολυθρύλητος αστρονομία, η πολυάσχολος ματαιότης, εις ποίον τέρμα καταλήγουν, αφού αυτοί που ερευνούν αυτά τα πράγματα διενοήθησαν, ότι και ο ορατός αυτός κόσμος είνε αίδιος [παντοτινός] μαζί με τον Θεόν τον κτίστην των όλων;

Έθεσαν εις την ιδίαν μοίραν τον πεπερασμένον και υλικόν κόσμον με την απερίγραπτον και άορατον φύσιν, και δεν εστάθησαν ικανοί να εννοήσουν, ότι όποιου τα μέρη υπόκεινται εις φθοράν και αλλοίωσιν, αυτού κατ' ανάγκην και το όλον θα υποστή κάποτε τα ίδια παθήματα που υπέστησαν τα μέρη του. Αλλά τόσον πολύ «εματαιώθησαν τοις διαλογισμοίς αυτών, και εσκοτίσθη η ασύνετος αυτών καρδιά, και φάσκοντες είναι σοφοί, εμωράνθησαν» (Ρωμ. 1,21- 22), ώστε άλλοι μεν υπεστήριξαν ότι ο κόσμος συνυπάρχει ανέκαθεν με τον Θεόν, άλλοι δε ότι ο ίδιος ο κόσμος είνε ο Θεός ο άναρχος και ατελεύτητος και ο αίτιος της αρμονίας των επί

μέρους τομέων του.

Πραγματικά η περισσή κοσμική σοφία θα τους φέρη κάποτε προσθήκην της φοβέρας κατακρίσεως, διότι ενώ έβλεπον με τόσην οξυδέρκειαν τα μάτια πράγματα, απευφλώθησαν με την θέλησίν των όσον αφορά εις την κατανόησιν της αληθείας.

Αυτοί που καταμετρούν τας αποσπάσεις των αστέρων, και απογράφουν αυτούς που είνε αιφανείς [οι αστέρες και οι αστερισμοί που παρατηρούνται συνέχεια, σε όλη τη διάρκεια του 24ώρου] και βορεινοί, και αυτούς που επειδή ευρίσκονται εις τον νότιον πόλον εις άλλους μεν είνε ορατοί εις ημας δε άγνωστοι, και ευρίσκουν το βόρειον πλάτος, και διαιρούν τον ζωδιακόν κύκλον εις αναρίθμητα διαστήματα, αυτοί που προσδιορίζουν τας επαναφοράς των αστέρων και τα σημεία όπου ακινητούν δι' ολίγον¹ και τας αποκλίσεις, και σημειώνουν με μεγάλην ακρίβειαν την κίνησιν όλων προς τα προηγούμενα σημεία, και εντός πόσου χρόνου ο κάθε πλανήτης συμπληρώνει τον κύκλον του², αυτοί μίαν μόνον μέθοδον δεν κατώρθωσαν να εφεύρουν, μίαν μέθοδον που να τους δίνη να κατανοήσουν, ότι ο Θεός είνε δημιουργός του παντός και κριτής δίκαιος που ανταποδίδει την ανταπόδοσιν που πρέπει εις του καθενός τας πράξεις· ούτε κατώρθωσαν από την πραγματικότητα της κρίσεως να συναγάγουν ως φυσικήν συνέπειαν την πραγματικότητα της συντελείας, ότι δηλαδή είνε αναπόφευκτον να μεταποιηθη ο κόσμος, αφού πρόκειται και η κατάσταση των ψυχών να εισέλθη εις ένα νέον είδος ζωής.

Διότι όπως η παρούσα ζωή είνε ανάλογος προς την φύσιν του κόσμου τούτου, έτσι και η μέλλουσα ζωή των ψυχών μας θα λάξη μίαν μερίδα συγγενή προς την κατάστασίν της. Αυτοί δε τόσον πολύ απέχουν από το να πιστεύσουν αυτά τα πράγματα ως αληθινά, ώστε και καγχάζουν εις βάρος μας, όταν ομιλώμεν περί συντελείας του κόσμου και αναγεννήσεως της ζωής.

ε' Επειδή δε εκ φύσεως η αρχή ευρίσκεται προ αυτών που αρχίζουν απ' αυτήν, κατ' ανάγκην, όταν ομιλή περί αυτών που μετρούν το είναι των από κάποιον χρονικόν σημείον, προτάσσει πριν απ' όλα τα άλλα την φράσιν εκείνην που λέγει· «Εν αρχή εποίησε».

Διότι, καθώς φαίνεται, υπήρχε κάτι και πριν απ' αυτόν τον κόσμο, κάτι το οποίον δυνάμεθα μιν να το εννοήσωμεν θεωρητικώς με την διάνοιάν μας, αφέθηκεν όμως ανιστόρητον, διότι δεν ήτο κατάλληλον προς αποκάλυψιν δι' αυτούς που τώρα μόλις εισάγονται εις την γνώσιν και ως προς αυτήν είνε ακόμη νήπιοι.

Υπήρχε μία κατάστασις πρεσβυτέρα της δημιουργίας του κόσμου αρμόζουσα εις τας υπερκόσμιους δυνάμεις, η υπέρχρονος, η αιωνία, η αίδιος.

Ο δε των όλων κτίστης και δημιουργός εις την κατάστασιν αυτήν έπλασε δημιουργήματα, το νοητόν φως που στολίζει την μακαριότητα των αγαπώντων τον Κύριον, τας λογικάς και αοράτους φύσεις, και όλον τον αρμονικόν κόσμον των νοητών, όσα υπερβαίνουν την διάνοιάν μας, όσων δεν είνε δυνατόν να συλλάβωμεν ούτε τας ονομασίας.

Αυτά απαρτίζουν την ουσίαν του αοράτου κόσμου, καθώς μας διδάσκει ο Παύλος λέγων «Ότι εν αυτώ εκτίσθη τα πάντα, είτε ορατά, είτε άορατά, είτε θρόνοι, είτε κυριότητες, είτε αρχαί, είτε εξουσίαι, είτε δυνάμεις» (Κολ. 1,16· Ρωμ. 8,38· Εφ. 1,21· Α' Πετρ. 3,22), είτε αγγέλων στρατιαί, είτε αρχαγγέλων επιτελεία.

Και όταν πλέον ήλθεν η ώρα να εισαχθή εις τα όντα και ο κόσμος αυτός, πρώτα μιν ως σχολείον και εκπαιδευτήριον των ανθρωπίνων ψυχών, έπειτα δε και ως κατάλληλος τόπος διαβιώσεως όλων εν γένει όσα αναπτύσσονται και φθείρονται, τότε εκτίσθη ως βάσις η ροή του χρόνου σύμφυτος με τον κόσμο και με τα ζώα του και τα φυτά του, μία ροή που συνεχώς επείγεται και τρέχει παραπλεύρως προς αυτά, και πουθενά δεν τερματίζει τον δρόμον της.

Ή μήπως ο χρόνος δεν είνε κάτι, του οποίου το μιν παρελθόν εξηφανίσθη, το δε μέλλον ακόμη δεν ενεφανίσθη, το δε παρόν πριν καλά - καλά γίνη αντιληπτόν διαφεύγει αμέσως από τα χέρια της αισθήσεως;

Τέτοια δε περίπου είνε και η φύσις των γινομένων πραγμάτων, η οποία οπωσδήποτε ή αυξάνεται ή καταρρέει, και δεν την χαρακτηρίζει καθόλου η σταθερότης και η μονιμότης.

Έπρεπε λοιπόν τα σώματα των ζώων και των φυτών, που είνε κατά κάποιον τρόπον δεμένα αναγκαστικώς εις ένα ρεύμα και τα έχει συλλάβει η κίνησις που τα άγει προς την γένεσιν και την φθοράν, έπρεπε να περικλείωνται από την φύσιν του χρόνου, ο οποίος έχει χαρακτήρα συγγενή προς τα μετάβλητά πράγματα.

Διά τούτο αυτός που σοφώς μας διδάσκει την γένεσιν του κόσμου, πολύ ταιριαστά έγραψεν επάνω εις την περί αυτού διήγησιν το «Εν αρχή εποίησε»· δηλαδή εις την

αρχήν αυτήν του χρόνου.

Διότι όταν λέγη ότι έγιναν «εν αρχή», δεν εννοεί ασφαλώς ότι ο χρόνος είχε πρεσβυγενής έναντι όλων των δημιουργημάτων, αλλά μετά τα αόρατα και τα νοητά διηγείται την αρχήν της υπάρξεως των ορατών αυτών και αισθητών πραγμάτων.

Λέγεται βεβαίως αρχή και η πρώτη κίνησις· όπως «Αρχή οδού αγαθής το ποιείν τα δίκαια» (Παρμ. 16,7)· διότι από τας δικαίας πράξεις εκκινούμεν αρχικώς προς την μακαρίαν ζωήν.

Λέγεται επίσης αρχή και εκείνο από το όποιον αρχίζει να γίνεται κάτι, και λέγεται αρχή του άλλου που ενυπάρχει εις αυτό, όπως εις την οικίαν το θεμέλιον και εις το πλοίον η καρίνα, συμφώνως προς το ρητόν· «Ἄρχή σοφίας φόβος Κυρίου» (Ψαλ. 110,10· Παρμ. 1,7)· διότι η ευλάβεια είναι διά την τελείωσιν τρόπον τινά θεμέλιον και βάσις.

Αρχή πάλιν των τεχνικών έργων λέγεται η τέχνη· όπως η σοφία του Βεσελεήλ λέγεται αρχή της διακοσμήσεως της σκηνής (Εξ. 31,2).

Αρχή δε των πράξεων λέγεται πολλάς φορές και το επ' αγαθή ελπίδι προσδοκώμενον τέρμα των πραττομένων· όπως αρχή της ελεημοσύνης το ότι την δέχεται ο θεός, και αρχή κάθε ενάρτου ενεργείας ο σκοπός που περιέχεται εις τας υποσχέσεις.

1 Τα σημεία αυτά λέγονται «στηριγμοί» των πλανητών. «Τους πλανητάς οι μαθηματικοί στηρίζουν λέγουσι παυσαμένης της εις τούμπροσθεν αυτών πορείας· εν δε τω φιλοσοφείν ουκ έστι ληγούσης διάλειμμα προκοπής ουδέ στηριγμός, αλλ' άεί τινας έχουσα κινήσεις η φύσις...» Πλούταρχος, Πώς αν τις αίσθοιτο εαυτού προκόποντος επ' άρετή, 3.

2 Αυτά περιγράφονται υπό του Πλουτάρχου εν Αρέσκ. Φιλοσ. 2,32.

Από τον τόμο Βασιλείου Καισαρείας του Μεγάλου, Άπαντα τα έργα 4, «Εξαήμερος», των εκδόσεων Πατερικαί Εκδόσεις «Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς». Εισαγωγή, κείμενο, μετάφραση, σχόλια Στέργιος Σάκκος.

<https://bit.ly/3Cfm2HW>